

утримувати такі підрозділи. Однак його запровадження, що здається легким на перший погляд, пов'язано зі значною кількістю проблем, як то складність обґрунтування видів діяльності, що підлягають аутсорсингу, доведення ефективності його запровадження та непростий механізм дії, існування розширеної пропозиції аутсорсингових послуг, які досить часто є неякісними та дорогими, та ін. Все це доводить актуальність досліджуваного питання на початковому та подальших етапах.

Перелік посилань.

1. Аникин Б.А. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента : учеб. пособие / Б.А. Аникин, И.Л. Рудая. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 320 с.

2. Що таке аутсорсинг? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostoweb.kiev.ua/content/outsorsing>.

3. Справочник экономиста [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.profiz.ru/se/11_2010/celesobraznost_outsorsing.

4. Горова К.О. Переваги та недоліки залучення аутсорсингу / К.О. Горова // Вісник соціально-економічних досліджень : збірник наукових праць. - 2013. - №4(51). - С. 210 - 216.

5. КВЕД 2010 (класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010, дійсна з 2012 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://kchp.com.ua/novoe/l.html>.

6. Уткин Э.А. Управление бизнесом. Аутсорсинг и развитие компании / Э.А. Уткин // Справочник экономиста. – 2004. - №1 - Режим доступу: <http://www.itbc.ru/articles/outsorsing.html>.

Стаття надійшла: 15.09.2015 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д..А.

УДК 338.3 : 338.45

JEL Classification: E 230 : L 620

АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ ЯК ПРОВІДНА ПІДГАЛУЗЬ МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Шевченко І.Ю., к.е.н.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. Предметом статті є прикладні аспекти функціонування підприємств вітчизняного автомобілебудування; метою дослідження – виявлення основних тенденцій розвитку автомобілебудування як провідної підгалузі машинобудування в Україні. Методологію написання статті склали загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: метод аналізу та синтезу, системний підхід і традиційні прийоми економічного аналізу.

У ході дослідження було проведено ретроспективний аналіз зміни обсягів виробництва легкових, вантажних автомобілів і автобусів в Україні; виявлено динаміку зміни обсягів експорту та імпорту автомобілів в період 2004-2014 рр. та основні країни-імпортери і країни-експортери автомобілебудівної продукції; ідентифіковано основних вітчизняних автовиробників і охарактеризовано їх асортименту політику; оцінено зміни конкурентних позицій вітчизняних автомобілебудівників на національному ринку продажу автомобілів в останнє п'ятиріччя. Зроблено висновок про необхідність впровадження активних протекційних заходів з боку держави щодо забезпечення стабілізації розвитку підприємств автомобілебудування в Україні та посилення конкурентних позицій вітчизняних автовиробників на національному і міжнародному ринку продажу автомобілів.

Результати дослідження мають цінність як зведена статистична інформація для зарубіжних і вітчизняних учених, аналітиків ринку продажу автомобілів, працівників органів державної влади.

Ключові слова: автомобілебудування, машинобудування, підгалузь, легкові автомобілі, вантажні автомобілі, автобуси

AUTOMOBILE CONSTRUCTION AS THE LEADING SUBSECTOR OF MECHANICAL ENGINEERING IN UKRAINE

Inna Shevchenko, PhD in Economics

Kharkiv National Automobile and Highway University

Summary. The subject of the article is the practical aspects of the domestic automotive industry enterprises functioning; the purpose of the research is identifying the main trends in development of the automobile construction as the leading subsector of mechanical engineering in Ukraine. The methodology amounted general scientific

and special methods, including the method of analysis and synthesis, system approach and traditional methods of economic analysis.

During research the retrospective analysis of changes in production volume of cars, trucks and buses in Ukraine was conducted; the dynamics of changes in the volume of automobiles export and import and main importing and exporting countries of automotive products in period 2004-2014 were discovered; main domestic automakers were identified and their assortment policy was characterized; the changes in the competitive position of domestic automakers on the national automobiles sale market in the last five years were assessed. As conclusion the author accentuates the necessity to implement the active protection measures by the government for ensuring the stabilization of the automotive industry enterprises development in Ukraine and for enhancing of the domestic automakers competitive position on the national and international automobiles sale market.

Research results have value as consolidated statistical information for foreign and domestic scientists, analysts of the automobiles sale market, employees of public authorities.

Keywords: automobile construction, mechanical engineering, subsector, cars, trucks, buses

Постановка проблеми. Автомобілебудування є провідною підгалуззю машинобудування в Україні.

За актуальними даними Державної служби статистики України, у період з січня по грудень 2014 року обсяг реалізованих транспортних засобів становив 11,77% обсягу реалізованої продукції вітчизняного машинобудування та 0,93% обсягу реалізованої промислової продукції в Україні [1].

За період з січня по серпень 2015 року обсяг реалізованих транспортних засобів склав вже 35,54% обсягу реалізованої продукції вітчизняного машинобудування та 2,30% обсягу реалізованої промислової продукції в Україні, що є значним зростанням у порівнянні з попереднім періодом [2].

Зазначені дані в сукупності вказують на актуальність дослідження прикладних аспектів функціонування підприємств автомобілебудування як провідної підгалузі машинобудування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки теоретичним, методичним і прикладним аспектам функціонування підприємств автомобілебудування в Україні були присвячені наукові праці таких учених як О.В. Андрєєв, Є.А. Бабенко, Г.О. Бурдельна, О.М. Глущенко, І.А. Дмитрієв, О.Г. Кривоконь, Л.Г. Ковалевський, К.О. Латишев, О.Р. Мазуренок, Л.О. Нікіфорова, К.О. Сорока, А.В. Перетятко, О.В. Юринець та інших.

При цьому науковцями значна увага приділяється аспектам забезпечення розвитку вітчизняного автомобілебудування як на макро-, так і на мікрорівні.

Зокрема, Дмитрієвим І.А. зазначається доцільність прогнозування розвитку транспортного комплексу (з урахуванням стадій життєвого циклу його елементів) при плануванні обсягів виробництва транспортних засобів на макро- і мікрорівні [3, с. 89].

Сорока К.О. та Бабенко Є.А. наголошують на необхідності створення на підприємствах вітчизняного автомобілебудування системи менеджменту якості, яка б орієнтувалася на глобальний ринок із забезпеченням критеріїв конкурентоспроможності [4, с. 102].

У свою чергу Ковалевським Л.Г. також вказується на першочергову необхідність підвищення якості продукції вітчизняного автомобілебудування, що, на думку дослідника, неможливо без активізації державної політики у напрямках стимулювання розвитку та розміщення на території країни сучасних високотехнологічних виробництв, проведення реструктуризації і модернізації потужностей підприємств вітчизняного автомобілебудування, зниження рівнів енерго- та ресурсоємності підприємств, освоєння виробництв гібридної техніки, реалізації підприємствами ефективної соціальної політики, вдосконалення виробничого, фінансового, маркетингового, логістичного менеджменту на підприємствах галузі, розширення послуг автосервісу [5, с. 60].

За переконанням Перетятко А.В. забезпечення сталого розвитку вітчизняного автомобілебудування потребує проведення модернізації існуючих та створення нових виробничих комплексів із застосуванням екологічно безпечних та енергозберігаючих сучасних технологій та новітнього обладнання, створення власної вітчизняної моделі автотранспортного засобу, покращення якості продукції, збільшення обсягів виробництва, створення конкурентоздатного автомобілебудівного сектору промисловості через підвищення рівня локалізації виробництва, забезпечення внутрішнього ринку та нарощення експортного потенціалу шляхом випуску якісної та сучасної продукції, покращення соціально-економічних умов праці даної галузі, підвищення рівня кваліфікації працівників та створення сучасних

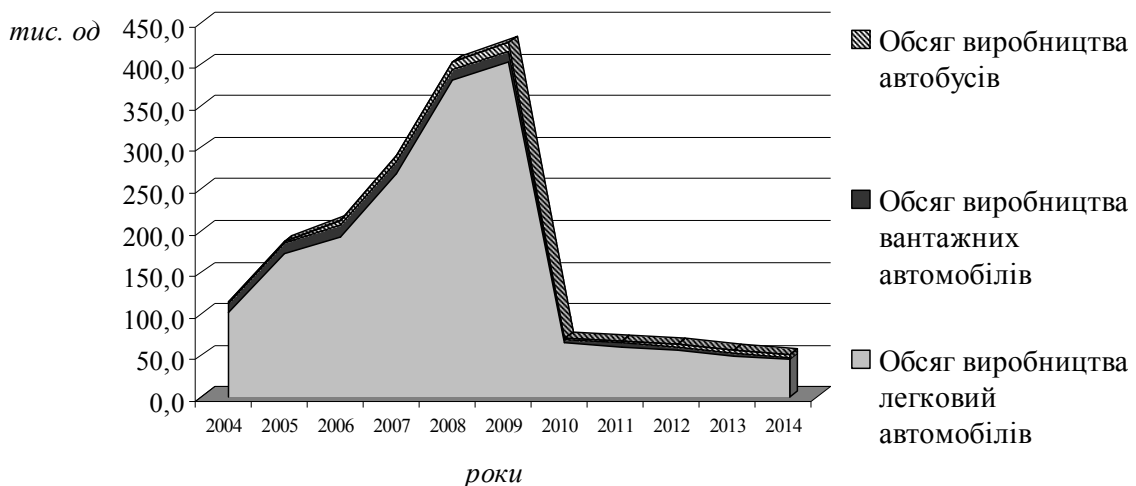
наукових центрів з підготовки майбутніх спеціалістів. При цьому особливе значення має державна підтримка вище перелічених заходів [6, с. 36].

Особливе місце держави в забезпеченні розвитку автомобілебудування в Україні окреслюється О.Г. Кривоконом: так, вченим відзначається, що держава повинна взяти на себе зобов'язання з реалізації таких ключових заходів як захист внутрішнього ринку продукції автомобілебудування від недобросовісної конкуренції, удосконалення нормативно-правового середовища та покращення інвестиційного середовища, стимулювання продажу автомобілів вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку [7, с. 18].

Невирішені складові загальної проблеми. Як бачимо з вищезазначеного, науковцями розроблено безліч заходів з активізації та забезпечення сталого розвитку підприємств вітчизняного автомобілебудування, проте доцільність наданих вченими рекомендацій значною мірою залежить від мінливих тенденцій розвитку автомобілебудування як провідної підгалузі машинобудування в Україні. Тому нині актуальності набуває здійснення ретроспективного аналізу ключових показників і виявлення основних тенденцій розвитку підприємств вітчизняного автомобілебудування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення основних тенденцій розвитку автомобілебудування як провідної підгалузі машинобудування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні вітчизняне автомобілебудування переживає складні часи. Як свідчать дані корпорації УкрАвтопром, наглядно представлені на рис. 1, за останні десять років обсяг виробництва автомобілів в Україні зменшився на 56,16%, у тому числі обсяг виробництва легковиків скоротився на 54,79%, вантажних автомобілів – на 80,36%, автобусів – на 7,41%.

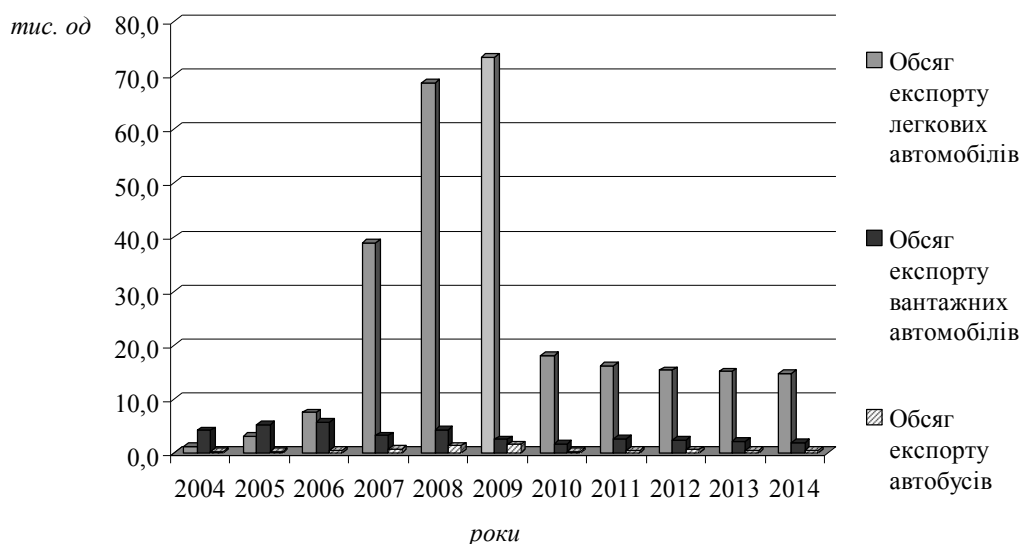

Рисунок 1 – Обсяги виробництва автомобілів (легкових, вантажних автомобілів та автобусів) в Україні в 2004-2014 рр.*

* побудовано автором за даними [8-15].

Як бачимо, зменшення обсягів виробництва автомобілів в Україні мало практично катастрофічний характер у 2010 році: так, скорочення обсягів виробництва автомобілів склало 83,46% за один рік, у тому числі легковиків – 83,65%, вантажних автомобілів – 76,98%, автобусів – 85,00%. Як бачимо, нині обсяг виробництва автомобілів в Україні складає лише половину обсягу виробництва легкових, вантажних автомобілів і автобусів у 2004 році.

Звичайно, такі суттєві зміни не могли не позначитися негативним чином на експортному потенціалі підприємств вітчизняного автомобілебудування: як бачимо з даних рис. 2, у 2010 році відбулося різке скорочення обсягу експорту автомобілів на 74,03%, у тому числі легкових автомобілів – на 75,31%, вантажних автомобілів – на 32,00%, автобусів – на 81,25%.

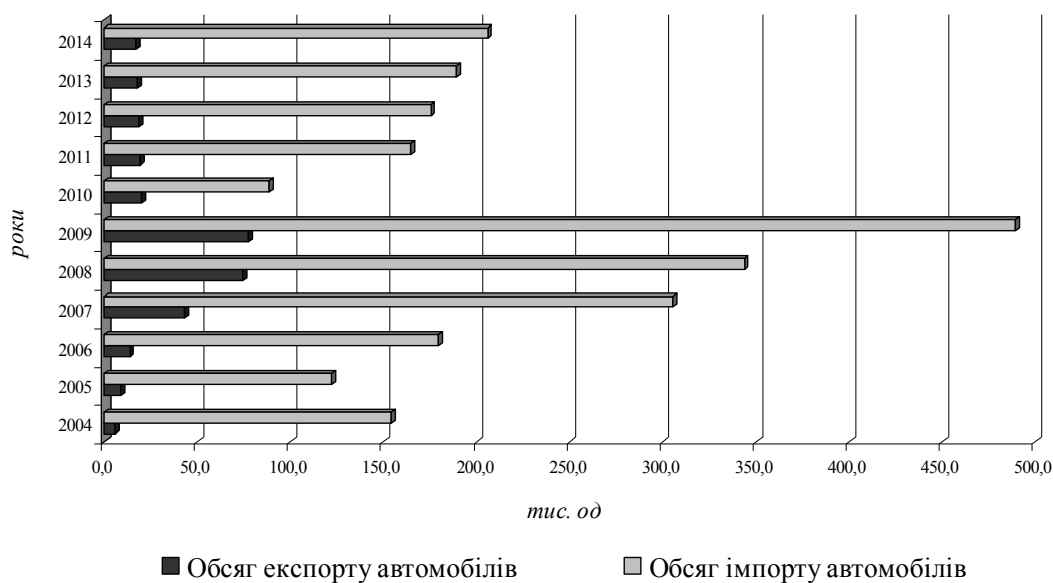
Рисунок 2 – Обсяги експорту автомобілів (легкових, вантажних автомобілів та автобусів) в Україні в 2004-2014 рр.*

* побудовано автором за даними [8-15].

При цьому основними країнами, до яких Україною експортувалися легкові автомобілі в досліджуваній період були такі як Російська Федерація, Азербайджан, Сирія, Казахстан, Білорусь, Молдова, Грузія, Німеччина. Експорт вантажних автомобілів у період 2004-2014 рр. здійснювався Україною головним чином до Російської Федерації, Сирії, Білорусі, Ірану, Нідерландів, Заїру, Грузії, Азербайджану, Єгипту, Казахстану, Туркменістану, Уганди, Молдови, Вірменії, В'єтнаму, Нігерії, Сполучених Штатів Америки, Польщі. Експорт автобусів здійснювався Україною переважно до таких країн як Російська Федерація, Грузія, Вірменія, Казахстан, Молдова, Азербайджан, Польща, Туркменістан, Румунія, Македонія, Екваторіальна Гвінея [8-15].

Утім, значною є імпортозалежність України від зарубіжних авто.

Як бачимо з даних рис. 3, у всі з досліджуваних років сальдо експорту-імпорту автомобілів в Україні було від'ємним, що свідчить про перевищення обсягів імпорту автомобілів над обсягами їх експорту.

Рисунок 3 – Обсяги експорту та імпорту автомобілів в Україні в 2004-2014 рр.*

* побудовано автором за даними [8-15].

Основними країнами, з яких Україною імпортувалися легкові автомобілі в досліджуваний період були такі як Японія, Російська Федерація, Німеччина, Південна Корея, Румунія, Туреччина, Велика Британія, Сполучені Штати Америки, Узбекистан, Іспанія, Китай, Словаччина, Угорщина, Франція, Чехія, Таїланд, Мексика, Бельгія, Канада, Польща, Індія, Італія. Вантажні автомобілі імпортувалися Україною головним чином з Німеччини, Нідерландів, Російської Федерації, Франції, Польщі, Великої Британії, Австрії, Італії, Туреччини, Бельгії, Іспанії, Данії, Литви, Угорщини, Чехії, Білорусі. Основними імпортерами автобусів в Україну були в досліджуваний період: Російська Федерація, Німеччина, Польща, Білорусь, Іспанія, Швеція, Велика Британія, Китай, Бельгія, Франція, Нідерланди, Південна Корея, Туреччина, Литва, Естонія, Японія, Сполучені Штати Америки [8-15].

Виявлення основних тенденцій розвитку автомобілебудування як провідної підгалузі машинобудування в Україні неможливе без ідентифікації головних вітчизняних автовиробників.

Як свідчать дані Асоціації автовиробників України [8-15], провідними автомобілебудівними підприємствами України є ПАТ «ЗАЗ» («Запорізький автомобілебудівний завод») (у середньому обсяг виробництва автомобілів даним автомобілебудівником складає 54,21% від загального обсягу виробництва автомобілів в Україні), ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс»» (у середньому обсяг виробництва автомобілів даним автомобілебудівником складає 25,15% від загального обсягу виробництва автомобілів в Україні), ПрАТ «Єврокар» (у середньому обсяг виробництва автомобілів даним автомобілебудівником складає 8,90% від загального обсягу виробництва автомобілів в Україні), ТОВ «ВО «КрАСЗ»» (Кременчуцький автоскладальний завод) (у середньому обсяг виробництва автомобілів даним автомобілебудівником складає 7,56% від загального обсягу виробництва автомобілів в Україні), ПАТ «АвтоКрАЗ» (Кременчуцький автомобільний завод), ПрАТ «БАЗ» (Бориспільський автозавод), ПАТ «Завод «Часівоярські автобуси»» та ПрАТ «Чернігівський автозавод».

При цьому виробництво легкових автомобілів в Україні забезпечується такими автомобілебудівниками як ПАТ «ЗАЗ», ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс»», ПрАТ «Єврокар» і ТОВ «ВО «КрАСЗ»»; вантажних автомобілів – ПАТ «ЗАЗ», ПАТ «АвтоКрАЗ», ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс»» і ПрАТ «БАЗ»; автобусів – ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс»», ПрАТ «БАЗ», ПАТ «Завод «Часівоярські автобуси»», ПрАТ «Чернігівський автозавод», ПАТ «ЗАЗ», ТОВ «Херсонський автоскладальний завод «Анто-Рус»».

Слід зазначити, що нині провідними вітчизняними автовиробниками не лише виготовляються автомобілі власних марок, а й на договірній основі здійснюється випуск марок автомобілів провідних зарубіжних автомобілебудівних корпорацій: так, наприклад, виробничі потужності Запорізького автомобілебудівного заводу є платформою для виробництва в Україні марок автомобілів таких всесвітньовідомих автомобілебудівників як Adam Opel, Daimler AG, GM DAT, ВАЗ, ТАТА, Chery, KIA [16]; ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс»» здійснює випуск легкових автомобілів бренду Hyundai [17]; ПрАТ «Єврокар» є головним постачальником на національний ринок продажу автомобілів легковиків бренду Skoda [18].

За даними корпорації УкрАвтопром [11-15], в останнє п'ятиріччя вітчизняне легкове та вантажне автомобілебудування було представлене на національному ринку продажу автомобілів головними чином продукцією ПАТ «ЗАЗ», а виробництво автобусів – продукцією практично всіх вітчизняних виготівників автобусів. Дослідимо зміни конкурентних позицій вітчизняних автовиробників на національному ринку продажу автомобілів (табл. 1).

Як бачимо з даних табл. 1, у період 2010-2014 рр. ПАТ «ЗАЗ» вдалося утримати лідерську позицію на ринку продажу легкових автомобілів, впевнено конкуруючи з російським автовиробником ВАТ «АвтоВАЗ», південнокорейською автомобільною корпорацією «Hyundai Motor», японською автомобільною корпорацією «Toyota Motor», китайською автомобілебудівною компанією «Geely Automobile Holdings Limited» і південнокорейською автомобілебудівною корпорацією «Kia Motors».

Нажаль, на ринку продажу вантажних автомобілів у досліджуваний період продукція ПАТ «ЗАЗ» була практично витіснена продукцією ВАТ «Горьківський автомобільний завод» (Російська Федерація), концерну «Volkswagen AG» (Німеччина), компанії «Fiat Group» (Італія), корпорації «Renault Group» (Франція), компанії «Ford Motor» (Сполучені Штати Америки), компанії «PSA Peugeot Citroën» (Франція), ВАТ «Мінський автомобільний завод» (Білорусь), ВАТ «Камський автомобільний завод» (Російська Федерація), концерну «Daimler AG» (Німеччина), корпорації «Hyundai Motor» (Південна Корея) і компанії «JAC Motors» (Китай).

Таблиця 1 – Топ-10 лідерів ринку продажу автомобілів (легкових, вантажних автомобілів і автобусів) в Україні в 2010-2014 рр.*

Місце	Місце брендів автомобілів в топ-10 лідерів ринку продажу автомобілів за роками, в т.ч.:				
	2010	2011	2012	2013	2014
<i>легкових автомобілів</i>					
1	BA3	BA3	HYUNDAI	HYUNDAI	TOYOTA
2	ЗА3	TOYOTA	BA3	ЗА3	GEELY
3	HYUNDAI	HYUNDAI	ЗА3	GEELY	ЗА3
4	TOYOTA	ЗА3	KIA	TOYOTA	HYUNDAI
5	MITSUBISHI	RENAULT	VOLKSWAGEN	KIA	VOLKSWAGEN
6	RENAULT	SKODA	TOYOTA	VOLKSWAGEN	RENAULT
7	CHEVROLET	VOLKSWAGEN	SKODA	SKODA	SKODA
8	FORD	NISSAN	RENAULT	NISSAN	NISSAN
9	SKODA	FORD	NISSAN	RENAULT	FORD
10	NISSAN	GEELY	GEELY	FORD	KIA
<i>вантажних автомобілів</i>					
1	ГАЗ	VOLKSWAGEN	ГАЗ	FIAT	VOLKSWAGEN
2	VOLKSWAGEN	ГАЗ	FIAT	VOLKSWAGEN	FIAT
3	FIAT	RENAULT	VOLKSWAGEN	ГАЗ	RENAULT
4	ЗА3	FIAT	RENAULT	RENAULT	ГАЗ
5	RENAULT	FORD	FORD	FORD	FORD
6	PEUGEOT	CITROEN	PEUGEOT	МАЗ	PEUGEOT
7	FORD	PEUGEOT	CITROEN	CITROEN	CITROEN
8	МАЗ	КАМАЗ	КАМАЗ	PEUGEOT	ЗА3
9	MERCEDES-BENZ	MERCEDES-BENZ	MERCEDES-BENZ	ЗА3	MERCEDES-BENZ
10	JAC	HYUNDAI	МАЗ	MERCEDES-BENZ	МАЗ
<i>автобусів</i>					
1	BA3	BA3	BA3	BA3	PEUGEOT
2	ГАЗ	ГАЗ	ПА3	ПА3	ЕТАЛОН
3	ХАЗ	БОГДАН	I-VAN	РУТА	АТАМАН
4	БОГДАН	I-VAN	ГАЗ	I-VAN	РУТА
5	ПА3	РУТА	РУТА	ГАЗ	I-VAN
6	ЛАЗ	МАЗ	МАЗ	АТАМАН	ГАЗ
7	УАЗ	УАЗ	УАЗ	УАЗ	ПА3
8	I-VAN	ПА3	АТАМАН	БОГДАН	БОГДАН
9	ТУР	ХАЗ	БОГДАН	СТРИЙ АВТО	УАЗ
10	РУТА	TEMSA	FORD	FORD	FORD

* сформовано автором за даними [11-15].

В останні п'ять років вітчизняним автовиробникам вдається утримувати беззаперечне лідерство лише на національному ринку продажу автобусів: як свідчать дані табл. 1, в досліджуваний період найбільший у країні обсяг реалізації автобусів був характерний для Бориспільського автозаводу, який успішно конкурував із такими провідними виробниками автобусів як компанія «PSA Peugeot Citroën», ВАТ «Горьківський автомобільний завод», ВАТ «Павлівський автобус» (Російська Федерація), ТОВ «Херсонський автоскладальний завод «Анто-Рус»», ПАТ «Завод «Часовоярські автобуси»» і ПрАТ «Чернігівський автозавод».

Висновки. Підсумовуючи все вищезазначене, можна прийти до висновку про наявність кризових явищ у вітчизняному автомобілебудуванні, а також необхідність впровадження активних протекційних заходів з боку держави щодо забезпечення стабілізації розвитку підприємств автомобілебудування в Україні та посилення конкурентних позицій вітчизняних автовиробників на національному і міжнародному ринку продажу автомобілів.

Перелік посилань:

1. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності за 2014 рік / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Заголовок з екрану.
2. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності за січень-серпень 2015 року / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Заголовок з екрану.
3. Дмитриев И.А. Прогнозирование развития транспортного комплекса с учетом цикла жизни его элементов / И.А. Дмитриев // Проблемы і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. –Х.: ХНАДУ, 2011. – №1 (1). – С.85-90.
4. Сорока К.О. Теоретичні аспекти управління якістю продукції на підприємствах автомобілебудування / К.О. Сорока, Є.А. Бабенко // Проблемы і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – Х.: ХНАДУ, 2013. – № 2 (5). – С. 98-103.
5. Ковалевський Л.Г. Автомобілебудування в Україні: складні часи сьогодення та перспективи розвитку / Л.Г. Ковалевський // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2014. – № 1. – С. 55-60.
6. Перетятко А.В. Аспекти розвитку вітчизняного легкового автомобілебудування / А.В. Перетятко // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 5. – С. 31-37.
7. Кривоконь О.Г. Заходи державної політики щодо розвитку національного легкового автомобілебудування / О.Г. Кривоконь // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2012. – № 3(7). – С. 15-19.
8. Автотранспорт в Украине (2007) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ukrautoprom.com.ua/wpcontent/uploads/2013/10/Motor_vehicles_Ukraine-07.pdf. – Заголовок з екрану.
9. Автомобільна статистика України (2008) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/stat-book_2008.pdf. – Заголовок з екрану.
10. Статистика виробництва автомобілів та розвитку авторинку України за 2009 р. (по місяцям року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua/statistika/statistika-2009>. – Заголовок з екрану.
11. Автомобільна статистика України (2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/statbook_2010.pdf. – Заголовок з екрану.
12. Обсяг виробництва автотранспортних засобів в Україні у 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/stat-production_result-2011.pdf. – Заголовок з екрану.
13. Статистика виробництва автомобілів та розвитку авторинку України за 2012 р. (по місяцям року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua/statistika/statistika-2012>. – Заголовок з екрану.
14. Статистика виробництва автомобілів та розвитку авторинку України за 2013 р. (по місяцям року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua/statistika/statistika-2013>. – Заголовок з екрану.
15. Статистика виробництва автомобілів та розвитку авторинку України за 2014 р. (по місяцям року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua/statistika/statistika-2014>. – Заголовок з екрану.
16. ЗАЗ сьогодні / Офіційний сайт ПАТ «ЗАЗ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.avtozaz.com/ua/about/today>. – Заголовок з екрану.
17. Продукція та бренди / Офіційний сайт ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://boqdan.ua/products/boqdan.html>. – Заголовок з екрану.
18. Прайс-листи та каталоги / Офіційний сайт ПрАТ «Єврокар» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.eurocar.com.ua/ke-stazeni/katalogy-ceniky>. – Заголовок з екрану.

Стаття надійшла: 20.10.2015 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрів І.А.